

DERINIMO PAŽYMA DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 89 IR 326 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR KODEKSO PAPILDYMO 11² STRAIPSNIŲ ĮSTATYMO PROJEKTO

Institucija	Pastabos	Įvertinimas
Vidaus reikalų ministerijos 2018-03-05 išvada Nr. 1D-1204	1. Kadangi psichologai bus pripažinti specialistais ir, vadovaujantis Baudžiamojo proceso kodekso 103–105 straipsniais, proceso išlaidos jiems turės būti atlyginamos iš ikiteisminio tyrimo įstaigų, prokuratūros ar teismo lėšų. Atsižvelgiant į tai, siūloma tikslinti projekto aiškinamojo rašto 12 punktą, t. y. nurodyti lėšas, kurių prireiks projektui įgyvendinti.	Neatsižvelgta. Įgyvendinant įstatymo projekto nuostatas dėl psichologo prilyginimo specialistui valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų tiesiogiai nereikės, nes juo tik patikslinamas psichologo kaip proceso dalyvio teisinis statusas. Be to, psichologo dalyvavimo baudžiamajame procese išlaidas pripažinus proceso išlaidomis, atsiranda galimybė Baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) 105 straipsnio nustatyta tvarka jas išieškoti iš nuteistojo.
Teisėjų tarybos 2018-05-07 išvada Nr. 36P-51-(7.1.10)	2. Siūlytina BPK įtvirtinti nuostatas, reglamentuojančias ir atsakomybę psichologui, netinkamai padedančiam apklausti nepilnamečius.	Neatsižvelgta. Nepateikta pasiūlymų dėl konkrečių nuostatų. Pažymėtina, kad pagal BPK 58 straipsnio 3 dalį galimas specialisto nušalinimas dėl jo nekompetencijos – tuomet jis nedalyvauja procese, negauna atlygio už savo darbą. Galioja ir BPK 177 straipsnio nuostata dėl ikiteisminio tyrimo duomenų neskelbtinumo. Taip pat gali būti taikomos ir BPK 163 straipsnyje numatytos prievartos priemonės teisėtų ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro, ikiteisminio tyrimo teisėjo ar teismo nurodymų nevykdantiems asmenims. Psichologas taip pat gali būti išbrauktas iš psichologų, pageidaujančių padėti apklausti asmenis baudžiamajame procese, sąrašo esant tam tikroms Vyriausybės 2018 m. balandžio 9 d. nutarimu Nr. 338 patvirtinto Psichologų, pageidaujančių padėti apklausti asmenis baudžiamajame procese, sąrašo administravimo ir apmokėjimo psichologams tvarkos aprašo sąlygoms. Vadinasi, tiek baudžiamojo proceso įstatyme, tiek Psichologų, pageidaujančių padėti apklausti asmenis baudžiamajame procese, sąrašo administravimo ir apmokėjimo psichologams tvarkos apraše jau yra tam tikrų nuostatų dėl psichologų atsakomybės.
	3. Atsižvelgiant į tai, kad valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos atstovas irgi dalyvauja atliekant baudžiamojo proceso veiksmus, t. y. apklausiant nepilnamečius, turi būti laikomas specialistu BPK prasme, svarstyтина dėl siūlymo tikslinti Įstatymo projektą, jame numatant ir valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos atstovo procesinį statusą.	Neatsižvelgta. Tai ne šio įstatymo projekto reguliavimo dalykas, taip pat nepateikta konkrečių pasiūlymų, ką ir kaip reikėtų reguliuoti. Abejotina ir tai, ar valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos atstovas laikytinas specialistu baudžiamojo proceso prasme, nes jis vykdo teisės aktais <i>ex officio</i> jam priskirtą valdžios atstovo funkciją – stebi, ar nėra pažeidžiamos vaiko teisės, o ne atlieka specialių žinių turinčio ir baudžiamajam procesui padedančio specialisto vaidmenį.
	4. Siekiant tinkamai apsaugoti vaikų interesus ir tinkamai užtikrinti vaikų teises baudžiamojo proceso metu ir specialisto procesinio instituto teisinio reglamentavimo nuoseklumą, Teisėjų tarybos vertinimu, turėtų būti tobulinamas ne tik BPK, bet ir kiti procesą reglamentuojantys teisės aktai, pavyzdžiui,	Neatsižvelgta. Tai ne šio įstatymo projekto reguliavimo dalykas, taip pat nepateikta konkrečių pasiūlymų, ką ir kaip reikėtų reguliuoti.

	Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas.	
Teisėjų tarybos 2018-05-31 išvada Nr. 36P-73-(7.1.10)	5. Projekte siūloma BPK 46 ¹ straipsnio redakcija nustatytas nebaigtinis procesinių dokumentų, kurie turėtų būti siunčiami registruotąja pašto siunta, sąrašas, iš kurio taip pat nėra aišku, ar registruotąja pašto siunta turėtų būti siunčiami tik teismo, prokuroro ar ikiteisminio tyrimo pareigūno parengti procesiniai dokumentai, ar taip turėtų būti teikiami ir proceso dalyvių procesiniai dokumentai (pavyzdžiui, civilinis ieškinys, apeliaciniai, kasaciniai skundai ir pan.). Nevienareikšmį normos vertinimą lemia ir BPK 46 ¹ straipsnio dispozicijoje vartojama pėmelyg abstraktaus ir vertinamojo pobūdžio formuluotė „kiti procesiniai dokumentai, kuriais įforminamos proceso dalyvių teisės ir pareigos“.	Atsižvelgta iš dalies. Siūloma Kodekso 11 ² straipsnio dispozicijoje numatyti, kad jeigu ikiteisminio tyrimo pareigūnas, prokuroras, ikiteisminio tyrimo teisėjas ar teismas baudžiamojo proceso dalyviams nuosprendį, nutartį, nutarimą, šaukimą, kitus procesinius dokumentus, kuriais įforminamos proceso dalyvių teisės ar pareigos, ir jų nuorašus siunčia paštu, siunta turi būti registruotoji. Įstatymo projektu siūloma Teisėjų tarybai ir Lietuvos Respublikos generaliniam prokurorui patvirtinti šio įstatymo procesinių dokumentų, kurie siunčiami registruotąja pašto siunta, sąrašus.
Vidaus reikalų ministerijos 2018-05-14 išvada Nr. 1D-2483	6. Keičiamo Kodekso 46 ¹ straipsnio dispozicijoje išvardytų dokumentų sąrašas nėra baigtinis, nėra aiški tokių procesinių dokumentų apibrėžtis, neišskirti tie procesiniai dokumentai, kurie privalo būti įteikti ar paskelbti pasirašytinai (pvz., Kodekso 60, 125, 133, 177, 187, 220 ir kiti straipsniai), šaukimas prilygintas procesiniams dokumentams, kurių pagrindu gali būti tiesiogiai realizuojamos asmens teisės (nutartis, nuosprendis, nutarimas). Pažymėtina, kad šaukime nurodytų sąlygų neįvykdymas atsakomybę proceso dalyviui užtraukia tik tuo atveju, jei buvo įteiktas pasirašytinai, taigi jis negali būti prilyginamas procesiniam dokumentui, kuriuo įforminamos proceso dalyvių teisės ir pareigos. Be to, policija, siekdama efektyvinti veiklą ir užtikrinti teisėtus proceso dalyvių interesus, pastaraisiais metais tiek materialinius, tiek žmogiškuosius išteklius investavo į	Atsižvelgta iš dalies. Žr. į šios pažymos 5 p. – pagal siūlomą formuluotę registruotąja pašto siunta būtų siunčiami <i>tik tam tikri</i> procesiniai dokumentai. Įstatymo projekto rengėjai sutinka su tuo, kad policijos veikla turi būti efektyvinama, turi būti siekiama, kad kuo daugiau asmenų naudotųsi informacinėmis technologijomis, o baudžiamosios bylos duomenys būtų tvarkomi elektronine forma. Visgi pažymėtina, kad, vadovaujantis BPK 8 ¹ straipsniu, asmenims (išskyrus advokatams, advokatų padėjėjams, antstoliams, antstolių padėjėjams, notarams, ekspertams, valstybės ir savivaldybių įmonėms, įstaigoms ir organizacijoms, finansų įstaigoms, draudimo įmonėms) ikiteisminio tyrimo įstaiga, prokuratūra ar teismas ikiteisminio tyrimo metu ir Teisėjų tarybos nustatytoje baudžiamosiose bylose, kurios nagrinėjimo teisme metu vedamos elektronine forma, procesinius dokumentus įteikia elektroninių ryšių priemonėmis, jeigu jie sutiko procesinius dokumentus gauti elektroninių ryšių priemonėmis ir nurodė reikalingus kontaktinius duomenis. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius pažymėjo atkreipia dėmesį, kad minėta galimybė problemos neišsprendė, nes iki šiol daug žmonių pageidauja gauti rašytinius procesinius dokumentus arba apskritai nenaudoja elektroninių ryšių priemonių. Pažymėjo, kad BPK įtvirtinus nuostatą dėl procesinių dokumentų siuntimo registruotąja pašto siunta (jei asmuo nepageidauja gauti dokumentų elektroniniu paštu), būtų geriau užtikrinamos asmenų, ypač pažeidžiamų asmenų grupių (turinčių mažas pajamas, vyresnio amžiaus ir pan.), galimybės naudotis savo procesinėmis teisėmis ir taip ginti savo pažeistas teises. Tai, kad problema išlieka, patvirtina ir tai, kad Seimo kontrolieriui vis dar pateikiama nemažai asmenų skundų dėl negautų procesinių

<p>informacinių technologijų įdiegimą, plėtrą ir efektyvų jų panaudojimą baudžiamajame procese. Šiuo metu patvirtintas projektas dėl elektroninių paslaugų portalo įkūrimo, taip siekiant įdiegti nemokamą, visiems proceso dalyviams prieinamą paslaugą, kurios paskirtis – realizuoti galimybę proceso dalyviams efektyviai naudotis savo procesinėmis teisėmis (teikti prašymus, skundus, gauti informaciją apie jų registraciją ir nagrinėjimo rezultatus, gauti procesinių dokumentų nuorašus, šaukimus ir pan.).</p> <p>Taip pat atkreipiame dėmesį, kad galiojančiame Kodekse nereglamentuota, koku būdu (registruotąja ar neregistruotąja siunta) išsiunčiami procesiniai dokumentai, siuntimo būdo taikymas priklauso nuo paties procesinio dokumento rengėjo ir pasirenkamas atsižvelgiant į proceso dalyvio charakteristiką, operatyvumo poreikį ir kitus aspektus.</p> <p>Be to, imperatyviam reikalavimui procesinius dokumentus siųsti registruotąja pašto siunta įvykdyti reikėtų nepagrįstai didelių papildomų administracinių ir finansinių išlaidų.</p> <p>Siūlome atsisakyti Kodekso papildymo 46¹ straipsniu, o Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriaus pažymoje pateiktas rekomendacijas dėl teisinio reguliavimo tobulinimo siūlome įgyvendinti baudžiamąjį procesą reglamentuojančiais įstatymų įgyvendinamaisiais teisės aktais (pvz., generalinio prokuroro įsakymu), numatant konkrečius išimtinis atvejus, kada procesinis dokumentas turi būti siunčiamas registruotąja pašto siunta.</p>	<p>dokumentų baudžiamajame procese. Atkreipė dėmesį ir į tai, kad kitų teisenų (administracinio, civilinio proceso) procesiniais dokumentai yra siunčiami registruotu paštu.</p> <p>Įstatymo projekto rengėjų nuomone, minėtos nuostatos įtvirtinimas nepaneigia policijos tikslo skatinti asmenis naudotis informacinėmis technologijomis, kadangi BPK 8¹ straipsnis nėra keičiamas. Visgi, negavus asmens sutikimo procesinius dokumentus gauti elektroninių ryšių priemonėmis, procesiniai dokumentai privalės būti siunčiami rašytine forma, todėl būtina apsaugoti tokius dokumentus turinčių gauti asmenų teises ir teisėtus interesus.</p> <p>Manytina, kad teisės saugos institucijoms įgyvendinant elektroninių paslaugų portalo kūrimo projektą, tiesiogiai bendraujant su proceso dalyviais ir reikalingus dokumentus įteikiant jiems asmeniškai (tokios iniciatyvos nurodytos derinimo pažymoje), registruotos pašto siuntos pristatymo išlaidos neturėtų būti neproporcingai didelės.</p>
--	---

Specialiųjų tyrimų tarnybos 2018-05-08 išvada Nr. 4-01-3557	7. Siūlytume naujame BPK 326 straipsnio 1 dalies 4 punkte, trečioje nuo apačios eilutėje išbraukti žodį „veikos“. Pažymėtina, kad baudžiamajame procese gali susiklostyti tokia situacija, kai pirmosios instancijos teismas nenustatys nusikalstamos veikos įvykio fakto, o apeliacinės instancijos teismas atitinkamas aplinkybes įvertins priešingai. Tokiu atveju reguliavime numatant galimybes nustatyti, kad ne „veikos“, o apskritai faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo nustatytųjų pirmosios instancijos teismo, būtų apimtos visos galimos situacijos.	Neatsižvelgta. Atkreiptinas dėmesys, kad siūlomame pakeisti BPK 326 straipsnyje įtvirtinta sąvoka „veika“ neįvardijama kaip nusikalstama. Atvirkščiai – sąvoka „veika“ apima bet kokius veiksmus, taip pat ir neveikimą, jeigu paaiškėtų, kad tam tikri inkriminuojami veiksmai apskritai nebuvo atlikti.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018-05-31 išvada Nr. (1.20)-03-222	8. Siūlytina svarstyti, ar tais atvejais, kai prokuroras, nukentėjusysis ir (ar) civilinis ieškovas yra padavę apeliacinius skundus, tačiau juose neprašoma pakeisti iš esmės faktinių aplinkybių ir (ar) perkvalifikuoti veiką, neturėtų būti įtvirtintas kitoks reglamentavimas, kuris leistų ir apeliacinės instancijos teismui išspręsti šį klausimą, ne grąžinti iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui.	Neatsižvelgta. Įstatymo projekto rengėjai svarstė alternatyvą baudžiamojo proceso įstatyme numatyti galimybę apeliacinės instancijos teismui ištaisyti pirmos instancijos teismo padarytas klaidas, jeigu ištyrus ir įvertinus įrodymus apeliacinės instancijos teisme, galėtų būti padarytos išvados, kad veikos kvalifikavimas arba faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo nustatytųjų pirmosios instancijos teismo ir tai gali lemti nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėties pabloginimą. Buvo svarstoma galimybė įtvirtinti teisę tokiais atvejais leisti prokurorui, nukentėjusiajam ar civiliniam ieškovui pateikti ar papildyti apeliacinį skundą. Tačiau kuriant projektą susidurta su įvairiais galiojančių procesinių normų sukuriama sunkumais, tokiais, kaip, pavyzdžiui, pranešimo proceso dalyviams apie galimybę papildyti ar pateikti apeliacinį skundą išsiuntimas, termino apeliaciniam skundui pateikti ar papildyti nustatymas, termino atsiliepimams į gautą ar papildytą apeliacinį skundą nustatymas. Be to, apeliaciniai skundai paduodami per pirmosios instancijos teismą, atsiliepimai į apeliacinį skundą taip pat pateikiami per šį teismą (vadinasi, ir apeliacinio skundo papildymai bei atsiliepimai į juos turėtų būti teikiami per pirmosios instancijos teismą). Pirmosios instancijos teismas taip pat nurodo apeliacinės instancijos teismo posėdžio datą (BPK 321 straipsnis). Manytina, kad gavus apeliacinį skundą ar jo papildymą turėtų būti atliktos ir bylos parengimo nagrinėti teismo posėdyje procedūros vadovaujantis BPK 323 straipsniu (patikrinimas, ar apeliacinis skundas/jo papildymas atitinka nustatytus reikalavimus, bylos parengimas posėdžiui ir t.t.). Be to, kyla klausimas, ar tokiu atveju neturėtų būti įtvirtinamas priešpriešinio apeliacinio skundo institutas, nes apeliacinės instancijos teismui peržengus apeliacinio skundo ribas būtų apribotos kaltinamojo galimybės gintis nuo pareikšto jam naujo kaltinimo. Atsižvelgiant į tai įstatymo projekto rengėjai siūlo vadovautis Konstitucinio Teismo nutarime patiekta pirmąja alternatyva, kuomet apeliacinės instancijos teismas tokią bylą grąžina nagrinėti pirmajai instancijai. Manome, kad įdiegus papildomus saugiklius – Lietuvos apeliacinio teismo rašte pateiktą siūlymą įtraukti papildomą sąlygą „ir dėl to būtų peržengtos bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka ribos“, – siūlomas reguliavimo būdas atitiktų baudžiamojo proceso tikslus ir nepagrįstai neužtęstų proceso trukmės. Praktikoje dažnas piktnaudžiavimas apeliaciniu procesu, o įtvirtinus galimybę

		<p>pateikti ar papildyti apeliacinį skundą galimybės piktnaudžiauti šia procesine teise (byloje gali būti dešimtys nukentėjusiųjų, kurie turėtų teisę pateikti ar papildyti apeliacinius skundus, o nuteistas ar nuteistieji turėtų teisę teikti atsiliepimus į juos, ir t. t.) ženkliai padidėtų. Be to, kaip minėta aukščiau, paini apeliacinio skundo padavimo ar papildymo procedūra taip pat galėtų tapti užsitęsusio proceso priežastimi.</p> <p>Pažymėtina, kad įstatymo projekto rengėjai siūlo numatyti plačias, tačiau su tam tikrais aiškiais apribojimais bylos grąžinimo į pirmąją instanciją galimybes. Įstatymo projekto rengėjų nuomone, pirmos instancijos teismo vaidmuo neturėtų būti nuvertinamas užkraunant pareigą taisyti šio teismo padarytas klaidas aukštesnės instancijos teisme. Toks reguliavimas padarytų didesnę žalą baudžiamajam procesui ir bylų trukmei nei grėsmė, kad atskiros bylos bus grąžintos į pirmąją instanciją.</p> <p>Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad teismų praktikoje apeliacinės instancijos teismai gali priimti teisingą sprendimą bei įvykdyti tikrą, o ne formalų ar nominalų teisingumą ir negrąžindami bylos iš naujo nagrinėti pirmos instancijos teismui (pvz., Vilniaus apygardos teismo 2018 m. vasario 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-23-1020/2018).</p>
	<p>9. Siūlytina svarstyti, ar nereikėtų BPK įtvirtinti, kad bylos perdavimas iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui nėra suprantamas kaip nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėties pabloginimas.</p>	<p>Neatsižvelgta. BPK 320 straipsnio 4 dalyje yra baigtinis sąrašas aplinkybių, kurioms esant apeliacinės instancijos teismas gali pabloginti nuteistojo ar išteisintojo, taip pat asmens, kuriam byla nutraukta, padėtį. Pažymėtina, kad perduodamas byla iš naujo nagrinėti pirmos instancijos teismui apeliacinės instancijos teismas visų pirma <i>panaikina</i> nuosprendį, tokiu būdu baudžiamosios bylos nagrinėjimas teisme prasideda iš naujo ir nėra galiojančio teismo sprendimo, kuriuo būtų įtvirtinta ankstesnė asmens padėtis. Vadinasi, apeliacinės instancijos teismas asmens padėties tiesiogiai nepablogina.</p> <p>Pažymėtina ir tai, kad BPK 320 ir 326 straipsnio nuostatos turi būti taikomos ir aiškinamos sistemiskai. Jeigu BPK 326 straipsnis numato tokią apeliacinės instancijos teismo teisę, nėra būtina papildomai ją pakartoti ir „paaiškinti“ BPK 320 straipsnyje.</p>

2018 06 25
Elina Jankauskaitė